

Amb motiu de la commemoració del cinquantè aniversari de l'aiguat que trasbalsà la ciutat de Terrassa el 25 de setembre de l'any 1962, la Fundació Torre del Palau ha publicat una obra col·lectiva que aborda la qüestió des d'una nova perspectiva, amb caràcter interdisciplinari. I així ho testimonien els seus autors, tots ells professionals procedents de diferents àmbits de coneixement que abasten des de la història, la sociologia, l'arquitectura o l'enginyeria fins a la meteorologia, entre altres. El llibre, a més, s'edita amb dos annexos en format CD i DVD que aporten diversos materials audiovisuals que contribueixen a il·lustrar el fenomen.

L'obra s'inicia amb una síntesi dels fets a mode d'introducció a càrrec de la seva coordinadora, Lourdes Plans. La segueix la primera de les tres parts que conformen el llibre, titulada *Anàlisi i interpretació de la riuada*. En el primer capítol, Francesc Mauri descriu les principals característiques del clima i l'entorn geogràfic català tot qüestionant l'excepcionalitat de l'aiguat. A continuació, Maria del Carme Llasat fa un estudi comparatiu entre aiguats amb característiques similars en diferents períodes i tracta l'evolució de les variables involucrades en els riscos. Ferran Pont analitza tot seguit les causes del desastre des de la perspectiva de l'urbanisme, mentre que Sílvia Cabezas dedica el quart capítol a l'estudi dels diferents relats dels fets difosos per la premsa. En el darrer apartat del bloc, Manuel Márquez relaciona les respostes socials al desastre causat per l'aiguat amb els orígens del moviment veïnal a la ciutat.

La segona part del llibre es titula *L'aiguat, element de creació artística* i consisteix en l'estudi de la producció artística generada entorn de la rierada. En primer lloc Jaume Aulet recupera i analitza un conjunt de poemes –amb especial èmfasi en els autors

terrassencs–, que tracten la pluja i l'aiguat com a tema poètic. Ana Fernández tanca el segon apartat presentant el tractament dels fets en diversos documents filmics i fotogràfics elaborats per autors tant amateurs com professionals.

La tercera i darrera part de l'obra, titulada *La memòria de la tragèdia*, explica diferents experiències viscudes durant l'aiguat. Algunes d'aquestes són narrades en primera persona, com és el cas de l'antic cap escolta Francesc Clua i l'escriptor Llorenç Puig. Altres s'expliquen mitjançant entrevistes, com les fetes per Marc Ferrer a cinc bombers o la que els germans Òscar i Albert Masó van fer al voluntari de la Creu Roja de Manresa Joan Andreu. Finalment, el darrer capítol del llibre conté la transcripció del discurs pronunciat per Enric Frigola amb motiu de la inauguració del monòlit dedicat al locutor Joaquín Soler Serrano.

Es tracta, per tant, d'un esforç col·lectiu que va més enllà d'una finalitat commemorativa i ofereix una síntesi dels treballs realitzats fins al present, a la vegada que aporta noves anàlisis que transcendeixen l'enfocament estrictament històric. El seu caràcter eminentment interdisciplinari i *multiformat* no només li atorga un important valor afegit, sinó que esbossa el camí a seguir per a futures investigacions.

Pol Julià Pascual
Doctorand en Història

SALES I AIGÉ, Ferran; SALES I FAVÀ, Lluís. **La riuada de Franco. Pugnes polítiques, propaganda i corrupció en el context de les inundacions del Vallès (1962)**. Lleida: Pagès editors, 2012. 262 pàgines. ISBN: 978-84-9975-2716

Entre els diversos llibres que es van editar durant el cinquantenari de les riuades de 1962, hi ha el que tenim a les mans i ressenyem en aquestes línies que segueixen. Obra del periodista Ferran Sales i Aigé i de l'historiador Lluís Sales i Favà, l'estudi *La riuada de Franco* ens presenta la visió general, no només local, de la situació, des del mateix moment de l'aiguat. Es tracta d'un treball documentat amb fons arxivístics i hemerogràfics, i amb bibliografia de l'època, i incorpora treballs recents que analitzen el règim franquista i entrevistes a persones de diverses localitats. Entre els arxius consultats destaquen els del Govern Civil, de la Diputació i de l'Històric de Barcelona —els de caràcter més públic— i els de Càritas de Barcelona i Sabadell, el Diocesà de Barcelona i el de Comissions Obreres, que preserven la documentació dels respectius moviments —dels pocs que van poder “conviure” amb i durant el règim. En aquesta recerca destaquen aspec-

tes, no inèdits, però poc o gens tractats en altres estudis sobre les riuades, com ara: el control pel poder local; la solidaritat de l'exili: el paper de Tarradellas; i la generositat de Picasso.

A *La riuada de Franco* els autors analitzen el poder d'uns alcaldes que, en el moment inicial de la tragèdia, no van saber gestionar la catàstrofe i van veure com els moviments de voluntariat prenien la iniciativa bo i organitzant el rescat de les víctimes, i des de Ràdio Barcelona —que transgredia la llei vigent que prohibia emetre per tot Espanya— s'informava i s'organitzava la campanya de solidaritat a favor dels damnificats. Per a les principals autoritats del règim els alcaldes havien estat uns imprudents que no havien impedit la iniciativa de la societat civil. El diàleg entre la Sección Femenina —nomenada responsable de l'operació humanitària— i les organitzacions benèfiques i socials del bisbat era impossible perquè el franquisme estava tancat del tot a aquesta possibilitat. Durant els mesos posteriors a la riuada van ser freqüents els incidents entre la Sección Femenina i les autoritats locals, especialment a Terrassa i Sabadell, fet que provocà que el poder local entrés en conflicte amb el Govern Civil, i els alcaldes d'ambdues ciutats van ser destituïts transcorregut un temps prudencial. A d'altres ciutats, com Rubí, Sant Quirze o Sant Adrià del Besòs, també fou difícil la convivència entre diferents sectors del voluntariat. A Rubí, com a contrari al règim, ja hi destacaven un moviment catalanista i l'església evangèlica. El segon aspecte és l'articulació de la campanya d'ajut als damnificats coordinada per Josep Tarradellas, president de la Generalitat de Catalunya a l'exili. Tarradellas va posar en marxa una subscripció popular dels

exiliats a França i Amèrica per unir-los en una causa comuna a favor dels damnificats. Però el president va detectar que Franco pretenia utilitzar la tragèdia per netejar la imatge que es tenia del règim; es va adonar que els diners dels exiliats no podien anar a parar a mans de ningú relacionat amb la dictadura i proposà que es distribuïssin com si hagués estat una iniciativa de la comunitat benedictina del monestir de Montserrat. S'iniciava així una relació que culminaria amb la "creació" de les bases d'un front nacional català.

I el tercer, encara que estretament relacionat amb l'anterior però amb prou entitat per ell sol, seria l'ajut que va oferir Pablo Picasso. El pintor donava per ajudar els damnificats una de les seves obres, *Jacqueline amb gos afgà*, o *Dona amb gos*, que hauria de ser subhastada, fet que provocà que altres artistes decidissin fer el mateix i es reunís una quantitat considerable de peces. Picasso, però, es negà a lliurar la seva obra a les autoritats franquistes i la va deixar en mans dels propietaris de la Galeria Gaspar de Barcelona, impulsora de la proposta de creació del Museu Picasso. L'artista, crític amb la campanya de "neteja" que estava fent el règim, reclamà que li fos retornat el quadre i donà tres milions i mig de pessetes.

Una crítica que es pot fer als autors de *La riuada de Franco* és que han errat algunes dades importants sobre persones citades al text; per citar el més proper: l'alcalde Clapés apareix més d'una vegada com alcalde Targarona. Greu ha estat encetar un tema, penso, poc contrastat: el dels possibles —i no demostrats— orfes de les riuades. Malgrat que ha aparegut documentació que mostra que es van arribar a fer sol·licituds d'adopcions, no hi ha

constància real de l'existència d'infants necessitats d'una llar. Es podria demostrar si s'accedís al fons documental sobre la riuada que el Govern Civil no deixa consultar? No ho podem saber, per ara. Als autors de *La riuada de Franco* els devem que aquesta situació anòmala i inacceptable hagi estat denunciada a través de mitjans de comunicació i de les xarxes socials.

Lourdes Plans
Historiadora

AJUNTAMENT DE TERRASSA. SERVEI D'IMATGE I COMUNICACIÓ. Col·lecció "Homenatges".

La col·lecció "Homenatges" s'encetà l'any 1981 per a distingir institucions o persones que per la seva activitat o trajectòria haguessin destacat en el compromís cívic i ciutadà i en la projecció de Terrassa. Editada per l'Ajuntament, aquesta col·lecció es compon d'una sèrie d'opuscles on es fa un recull biogràfic i es recopilen escrits de persones especialment relacionades amb aquells homes, dones o entitats que han destacat per la seva activitat, d'àmbit, ja sigui social, polític, econòmic, acadèmic, esportiu, cultural o històric. Les edicions dels diferents opuscles d'homenatge que han anat apareixent van ser referenciades en aquesta mateixa revista *Terme*, en els números 14, 16 i 17, dels anys 1999, 2001 i 2002 respectivament, amb una relació i un breu comentari de qui eren els homenatjats. Fins a l'any 2002 se n'havien editat 32 números. De llavors ençà hi ha hagut la incorporació de nous exemplars a la col·lecció, els quals presentem a continuació, fins al darrer número que s'ha publicat: